

Ի Ն Ս Տ Ի Տ ՈՒ Տ Ի Կ Ո Ղ Մ Ի Ց

«Հայ աղագործություն և բանահյուսություն» մատենաշարի ներկա պրակը ընդգրկում է մասվորական-գյուղ Աերինեի (Սերինե Մովսեսի Ավագյան) աարինների ընթացքում հավաքած ու շարագրած պատմական Հայաստանի վասպուրական աշխարհի բնակավայրերից մեկի՝ Արճակի ագագրական ու բանահյուսական նյութերը: Հիշյալ ժողովածուն պատրաստելու ընթացքում հեղինակը մշտապես ունենգրել է հնագիտության և աղագործության ինստիտուտի համապատասխան մասնագետներին և հիմնական ուղեցույց է ունեցել Ա. Դ. Լիսիցյանի «Աղագրական հարցարանը»:

Պատմական հանգամանքների բերոսով Արճակի աղագրականությունից աննշան բեկորներ են մնացել, որոնց մի մասն էլ (գերաղանցապես ուր սերունգը) մոռացության է մատնել հնամենի ժողովրդական սովորույթներն ու ծեսերը, բանավոր ղրույցներն ու երգերը: Արճակի վերաբերյալ գրեթե չկան ապագիր ու անաիպ աղագրական-բանահյուսական նյութեր: Այդ իսկ պատճառով իր ժողովածուն պատրաստելիս Ս. Մ. Ավագյանը ապավինել է բացարձակապես իր աւթերին: Իր շարագրանքը հեղինակը սաուգել ու մասամբ լրացրել է Երևանում և այլուր ապրող արճակցիների օգնությամբ:

Ժողովածուի բանահյուսական բաժնում ներկայացված ավանգությունները, առակաները, երգիծական ղրույց-անեկգոանները, երգերը, առած-ասացվածքները, օրհնանքները, երգումները, անեծքները գրի են առնված հեղինակի կողմից՝ հիշողությամբ, հարաղաաորեն պահպանելով աարբեր ժամանակներում տեղացի ծերերից լուծ ու

մաապահած նյութերի ամբողջականությունը, գաղաիարական, գեղարվեսական ու լեղվական աանձնահատկությունները: Որոշ նյութերի պատմողների ու կատարողների անունները նշված են, իսկ երբ չի նշված պատմողի ու կատարողի անունը, նշանակում է այն հեղինակի մտապահածն ու հաղորդածն է:

Ա. Մ. Ավագյանի «Արճակ» աշխատությունն ունի մի առանձնահատկություն, որով տարբերվում է այս կարգի աղագրական-բանահյուսական մյուս հավաքածուներից: Հիշյալ աշխատության մեջ աղագրական ու բանահյուսական մի շարք նյութեր ներկայացված են շաղկապված ու համագրված. օրինակ՝ հարսանեկան սովորույթներն ու իրանց հետ կապված ծիսական երգերը, երկրագործական ղրաղմունքն ու աշխատանքային երգերը, աշխարհագրական վայրերն ու գրանցվերաբերող ավանղությունները և այլն: Աշխատությունն ունի նաե հավելված, ուր արված է Արճակում երգված մի քանի երգերի մեգեգիների նոտագրությունը և Արճակ գյուղի ծխերի ցուցակը՝ կաղմված ողջ մնացած արճակցիների համատեղ ջանքերով: Աշխատության վերջում ղետեղված ծավալուն բառարանը ներկայացնում է բարբառային գծվար հասկանալի բառերի ու տեղական մի շարք հասկացությունների բացատրությունը:

«Արճակ» ժողովածուն վերակենղանացնում է պատմական Հայաստանի մի գավառի աղագրական ու բանահյուսական պաակերը և օգաակար ու հարուստ ներգրում է մեր ժողովրդի նյութական ու հոգևոր մշակույթի ուսումնասիրության ընգհանուր ղանձարանում: